

národní
úložiště
šedé
literatury

Zřízení radarové stanice protiraketové obrany (ústavněprávní aspekty)

Sylová, Jindřiška
2008

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-151560>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 01.06.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní [nusl.cz](http://www.nusl.cz) .

Zřízení radarové stanice protiraketové obrany
(ústavněprávní aspekty)

JUDr. Jindřiška Sylová, CSc.

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah

1. Přijetí dohody (smlouvy) o zřízení radarové stanice.....	3
2. Ústavní přípustnost přijetí rozhodnutí (např. o radaru) prostřednictvím referenda....	5
3. Je umístění radarové stanice protiraketové obrany „účastí ČR v obranném systému“ ve smyslu čl. 43 odst. 2 Ústavy?.....	6
4. Rozhodnutí Parlamentu o pobytu ozbrojených sil USA.....	8
5. Podmínky vlastního pobytu příslušníků ozbrojených sil.....	10
6. Implementační smlouvy.....	11
7. Pořadí jednotlivých úkonů	11
Příloha č. 1 - Zákon USA o Národní raketové obraně z r. 1999	12
Příloha č. 2 - Příklady jurisdikce států v trestních věcech příslušníků cizích ozbrojených sil	12

Spolupráce České republiky s USA o zřízení radarové stanice protiraketové obrany Spojených států je z ústavněprávního hlediska komplikovanou záležitostí, skládající se z několika rozdílných právních úkonů. Tato práce má dva základní účely:

Prvním účelem je analyzovat charakter jednotlivých úkonů tak, aby je bylo možno identifikovat s ústavněprávními pojmy a procedurami.

Druhým pak zjistit, zda není některý z těchto úkonů z hlediska ústavněprávního zpochybnitelný – zda by některý z těchto úkonů nemohl být za určitých okolností Ústavním soudem zrušen.¹

1. Přijetí dohody (smlouvy) o zřízení radarové stanice

Dohoda o zřízení radarové stanice protiraketové obrany Spojených států v České republice je dvoustrannou mezinárodní smlouvou.

Ústava ČR (dále jen Ústava) rozděluje mezinárodní smlouvy uzavírané Českou republikou se souhlasem Parlamentu do několika typů. První z nich upravuje nepřímo čl. 11 Ústavy, podle kterého státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem. Mezinárodní smlouva měnící státní hranice tak musí být schválena ústavním zákonem. Druhým typem jsou smlouvy, kterými mohou být některé pravomoci ČR přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci, tyto smlouvy se schvalují ústavní většinou nebo referendem podle čl. 10a Ústavy. Třetím typem jsou pak smlouvy podle čl. 49 Ústavy, pokud nejsou druhým typem, a schvalují se oběma komorami běžnou většinou. Ostatní mezinárodní smlouvy nevyžadují souhlasu Parlamentu.

Mezinárodní (dvoustranná) smlouva o zřízení radarové stanice odpovídá třetímu typu mezinárodních smluv. Žádné ustanovení Ústavy nevyklučuje výslovně její přijetí, ani žádné ustanovení Ústavy neobsahuje taxativní výčet záležitostí, jichž se mohou mezinárodní smlouvy podle čl. 49 výhradně týkat. Čl. 49 Ústavy je určen pouze k tomu, aby ze všech myslitelných předmětů, jichž se mezinárodní smlouvy mohou týkat, vyčlenil ty, které podléhají souhlasu Parlamentu. Toto vyčlenění je pouze obecné, zahrnuje širokou škálu mezinárodních smluv. Žádným způsobem nejsou z čl. 49 vyloučeny smlouvy vojenského ani obranného charakteru, a to ani multilaterální, ani smlouvy dvoustranné. Podle čl. 49 (v jeho bývalém znění, které se v podstatě svou koncepcí neodlišovalo významně od znění současně platného) byla ostatně přijata Dohoda o přístupu ČR k Severoatlantické smlouvě.

¹ Druhý účel materiálu byl dopracován po vydání článku Z. Jičínského: Ústavní stop radarové základně, Právo 5. 2. 2007.

K ratifikaci smlouvy musí Parlament vyslovit souhlas, a to běžnou většinou v obou komorách Parlamentu podle čl. 39 odst. 2 Ústavy.

Smluvní závazky, které má ČR vůči NATO a EU, rovněž žádným způsobem nevyklučují případné přijetí dvoustranné dohody, pokud budou dodrženy závazky loajality, stanovené v obou jmenovaných smlouvách. Závazek loajality je ve smlouvách o EU stanoven v čl. 11 SEU odst. 2: *„Členské státy aktivně a bezvýhradně podporují zahraniční a bezpečnostní politiku Unie v duchu loajality a vzájemné solidarity. Členské státy spolupracují na rozšiřování a rozvoji své vzájemné politické solidarity. Zdrží se jakéhokoli jednání, které je v rozporu se zájmy Unie nebo může snižovat účinnost jejího působení jako soudržné síly v mezinárodních vztazích.“* Podobně Severoatlantická smlouva stanoví v čl.8, že *„každá ze stran prohlašuje, že žádný z mezinárodních závazků v současné době platných ve vztazích mezi ní a kteroukoli jinou stranou nebo kterýmkoli třetím státem není v rozporu s ustanoveními této smlouvy, a zavazuje se **nepřijmout žádný mezinárodní závazek, který by byl s touto smlouvou v rozporu.**“*

Mimo tyto závazky (a závazky z dalších dvoustranných smluv) je Česká republika v zahraniční i obranné politice suverénním státem. Stát je povinen řešit své obranné záležitosti sám nebo ve spolupráci s jinými státy tak, aby neohrozil, a podporoval své spojence (čl. 3 smlouvy NATO stanoví kromě jiného, že *„v zájmu účinnějšího dosahování cílů této smlouvy budou strany, **individuálně i společně, průběžnou a účinnou svépomocí a vzájemnou pomocí udržovat a rozvíjet svou individuální a kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.**“*)

Za potvrzení dodržení zásady loajality vůči NATO je možno považovat deklaraci o připravované dohodě o zřízení radarové stanice přijaté na zasedání Severoatlantické rady v Bukurešti. Deklarace Bukurešťského summitu, vydaná nejvyššími představiteli států a vlád zúčastněných na zasedání Severoatlantické rady v Bukurešti 3. dubna 2008 obsahuje následující část:

„37.

Šíření balistických střel představuje rostoucí hrozbu spojeneckým silám, území a obyvatelstvu. Protiraketová obrana představuje součást širšího úsilí čelit této hrozbě. Proto uznáváme podstatný přínos plánovaného rozmístění evropských prvků protiraketové obrany USA pro ochranu spojenců. Hledáme cesty, jak provázat tuto schopnost se současným úsilím NATO o protiraketovou obranu a tím zajistit, že bude integrální součástí jakékoli budoucí širší

architektury protiraketové obrany NATO. Uvědomujíc si princip nedělitelnosti bezpečnosti spojenců a solidaritu v rámci NATO, pověřujeme Severoatlantickou radu na úrovni Stálých zástupců, aby do summitu v roce 2009 vypracovala návrhy celkové architektury protiraketové obrany, která by rozšířila pokrytí na celé spojenecké území a obyvatelstvo jinak nepokryté systémem USA. Tyto návrhy pak budou využity pro budoucí politické rozhodování.“

Přijetí dvoustranné dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými tak není v rozporu s mezinárodněprávními závazky České republiky vůči NATO.

2. Ústavní přípustnost přijetí rozhodnutí (např. o radaru) prostřednictvím referenda

Ustanovení čl. 2 odst. 2 Ústavy předpokládá, že **ústavní** zákon upraví, „kdy“ je možno rozhodnout prostřednictvím přímé demokracie. To znamená, že formou ústavního zákona musí být upraven předmět referenda. Předmětem referenda se rozumí, v jakém případě je možno (nebo nutno – pokud jde o referendum obligatorní) referendum vyhlásit. Ústava neříká, jak obecným či konkrétním způsobem musí být předmět referenda upraven. Zároveň není upraven ani typ referenda. Může tedy být přijat ústavní zákon o jednorázovém referendu, nebo o obecné úpravě podmínek referenda, může jít o úpravu referenda obligatorního i fakultativního schvalovacího či potvrzovacího. Sám ústavní zákon přitom nemusí stanovit, kdo referendum vyhlašuje, za jakých dalších podmínek se bude konat, ani další podrobnosti. To může stanovit běžný zákon, který ústavní zákon provádí.

Potenciální předmět referenda není rovněž žádným způsobem omezen – může jít o výkon moci výkonné (resp. určitého rozhodnutí, které jinak patří do moci výkonné) i zákonodárné včetně změny nebo přijetí ústavy. Výkon moci soudní prostřednictvím referenda je nepřípustný (nikoliv však výběr soudců nebo přijetí zákona o soudech a soudcích).

Z toho vyplývá, že z ústavněprávního hlediska se referendum o zřízení radarové stanice protiraketové obrany může týkat několika rozdílných rozhodnutí v několika různých fázích rozhodovacího procesu.

- Může jít o přijetí předběžného rozhodnutí o tom, že Česká republika (její orgány) může uzavřít vládou sjednanou dohodu o zřízení radarové stanice. Jednalo by se o referendum, které by v případě kladného výsledku umožnilo Parlamentu vyslovit souhlas k ratifikaci

smlouvy, v případě záporného výsledku by zamezilo vyslovit tento souhlas (podrobnosti by záležely na přesné formulaci ústavního zákona o referendu).

- Referendem by mohl být přímo vysloven souhlas k ratifikaci smlouvy o zřízení radarové stanice. Ústavní zákon o referendu by v tomto případě musel stanovit, zda by poté (nebo předtím) bylo nutno ještě vyslovit souhlas s touto smlouvou v obou komorách Parlamentu podle čl. 10 Ústavy či nikoliv.
- Referendum se může týkat rozhodnutí o umístění ozbrojených sil na území ČR, a to jak před uzavřením mezinárodní smlouvy, tak po jejím uzavření a vyslovení souhlasu Parlamentu k ratifikaci (návrh ústavního zákona o referendu a umístění o zřízení radarové stanice Spojených států amerických na území ČR tisk PS č. 147 z V. volebního období PS by byl tímto typem referenda).
- Představitelné jsou i další možnosti referenda včetně referenda konzultativního v kterékoliv fázi procesu.

3. Je umístění radarové stanice protiraketové obrany „účasti ČR v obranném systému“ ve smyslu čl. 43 odst. 2 Ústavy?

Je třeba rozhodnout, zda má být pro přijímání rozhodnutí o umístění radaru namířenému proti balistickým raketám aplikován čl. 43 odst. 2 Ústavy stanovící, že Parlament rozhoduje o účasti ČR v obranném systému (komory rozhodují kvalifikovanou nadpoloviční většinou všech). Uvedené ustanovení Ústavy bylo přijato v situaci, kdy se Česká republika zapojovala svými ozbrojenými silami do určitého uceleného obranného systému, který měl být složen z ozbrojených sil různých států. Ustanovení nebylo původně určeno k tomu, aby Česká republika poskytla určitému obrannému systému své území a jiné státy poskytly jiné prostředky (zbraně, materiální prostředky a ozb. síly). Formulace ustanovení však hovoří pouze o „účasti České republiky v obranném systému“. Účastí v obranném systému by se teoreticky mohlo rozumět i zapojení České republiky prostřednictvím poskytnutí území a personálu pro takový společný obranný systém nebo dokonce i cizí (tedy americký) obranný systém.

Čl. 43 odst. 2 však uvádí, že Parlament rozhoduje o účasti v takovém obranném systému jen tehdy, pokud jde o obranný systém mezinárodní organizace,² jíž je Česká republika členem. Při použití gramatického výkladu ustanovení by se na tomto místě dalo uzavřít, že vzhledem k tomu, že radarová stanice bude pracovat mimo NATO nebo jakoukoliv jinou mezinárodní organizaci, že systém založený jen na dvoustranné smlouvě, není možné aplikovat čl. 43 odst. 2 a Parlament se o účasti v tomto systému nemůže způsobem podle čl. 43 odst. 2 usnést.

Proti tomuto vysvětlení lze argumentovat tak, že když je třeba souhlasu Parlamentu k účasti na obranném systému mezinárodní organizace, tím spíše je takového souhlasu třeba pro účast v určitém systému vytvářeném prostřednictvím dvoustranné smlouvy. Je však třeba se ptát, za jakým účelem bylo ustanovení čl. 43 odst. 2 do Ústavy včleněno. Podle důvodové zprávy k úst. zákonu č. 300/2000 Sb., ustanovení čl. 43 odst. 2 upravuje „v obecné poloze rozhodovací pravomoc Parlamentu týkající se zapojení České republiky do obranných systémů podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, se zřetelem k nutnosti plnit konkrétní závazky vyplývající z členství České republiky v Organizaci Severoatlantické smlouvy.“ Z toho se dá vyvodit, že ustanovení mělo zajistit, aby Parlament participoval na rozhodování o vytváření obranných systémů, jehož by se jinak neúčastnil proto, že je toto rozhodování v pravomoci mezinárodní organizace, resp. vlády rozhodující za Českou republiku v mezinárodní organizaci. Jde tedy o pravomoc, která má nahradit původní pravomoc Parlamentu v okamžiku, kdy už byla mezinárodní smlouva uzavřena a mezinárodní organizace běžně funguje. Jde tedy ve své podstatě o parlamentní souhlas s postupem vlády při rozhodování v orgánech mezinárodní organizace.

V případě zřízení radarové stanice nejde o rozhodnutí mezinárodní organizace, které by jinak činila tato organizace, potažmo v jejím rámci vláda. **Pokud se se souhlasem Parlamentu uzavírá původní smlouva o zřízení radarové stanice, není třeba, aby Parlament rozhodoval ještě o účasti v obranném systému, který je přímo předmětem této smlouvy.** Z toho vyplývá, že ustanovení čl. 43 odst. 2 se na vytváření systému obrany proti balistickým raketám, tak jak je popsán v Informačním materiálu MZV ČR z října 2006, nevztahuje.

² Uvedená pravomoc podle důvodové zprávy k ústavnímu zákonu č. 300/2000 Sb. aktuálně souvisela se zapojením České republiky do Evropského integrovaného systému protivzdušné obrany NATO.

Nebylo proto třeba řešit otázku, zda umístění radarové stanice na našem území je (z věcného hlediska) účastí na obranném systému nebo nikoliv. Pokud bychom se však o vyřešení této otázky pokusili, dospěli bychom s největší pravděpodobností k závěru, že to, že ČR poskytne své území na postavení radarové stanice protiraketové obrany, je účastí na obranném systému ve smyslu čl. 43 odst. 2 Ústavy. Tomu napovídá i závazek Spojených států prostřednictvím systému protiraketové obrany chránit a bránit ČR před možným útokem balistickými raketami, který je obsažen v Dohodě o zřízení radarové stanice. Z toho by vyplynulo, že pokud by šlo o zřízení radarové stanice protiraketové obrany v systému NATO, bylo by třeba souhlasu Parlamentu podle výše uvedeného článku Ústavy.

4. Rozhodnutí Parlamentu o pobytu ozbrojených sil USA

Další otázkou je, jakým způsobem se bude rozhodovat o pobytu části ozbrojených sil USA na území České republiky. Podle čl. 43 odst. 3 písm. b) Ústavy se „pobytem“ ozbrojených sil jiných států na území České republiky rozumí služební umístění specifikované součástí ozbrojených sil cizího státu nebo cizích států na území České republiky. Souhlas s pobytem cizích ozbrojených sil přijímají komory obvykle tehdy, pokud jsou známy údaje o počtu a výzbroji vojáků, kteří budou pobývat na území České republiky, doba jejich pobytu a účel pobytu.

Podle důvodové zprávy k návrhu úst. zák. č. 300/2000 Sb. „Parlament vyslovuje souhlas (...) s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky. Za pobyt se nepovažuje průjezd nebo přelet státního území ozbrojenými silami jiných států, proto je tato záležitost navrhována v odstavci 5 do rozhodovací působnosti vlády. Za vysílání a pobyt se nepovažuje např. studium vojáků, různé stáže, činnost pozorovatelů v rámci mezinárodních organizací, působení jednotlivých vojáků v orgánech mezinárodních organizací mimo území České republiky i na jejím území, vojenské doprovody oficiálních státních delegací. Ozbrojenými silami ve smyslu rozhodovací pravomoci ústavních orgánů se rozumí vojenské útvary, vojenská zařízení a vojenské záchranné útvary definované v § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Jsou to samostatné součásti ozbrojených sil s vlastním názvem, číselným označením a velením.“ Důvodové zprávy slouží kromě jiného i k výkladu ustanovení právního předpisu. Je možno konstatovat, že novela čl. 43 Ústavy a její důvodová zpráva vykládají pojem „pobyt ozbrojených sil“ (ať se jedná o

pobyt našich ozbrojených sil v cizině nebo pobyt cizích ozbrojených sil u nás) podle pojmů, které užívají právní předpisy České republiky. I když jsou jmenovaná ustanovení § 2 odst. 2, 3 a 4 zákona č. 219/1999 Sb. poněkud nejasná, zdá se, že ozbrojenými silami se rozumí kromě vojáků (přesněji řečeno jejich útvarů) i jejich výzbroj a vojenská zařízení. Vojenské zařízení je samostatná součást ozbrojených sil, která je určena k zajišťování potřeb ozbrojených sil s vlastním názvem, číselným označením a místem stálé dislokace; v čele vojenského zařízení je náčelník, vedoucí nebo ředitel Radarovou stanicí samotnou pravděpodobně není možno považovat za vojenské zařízení ve smyslu uvedeného zákona.

O tom, kolik příslušníků ozbrojených sil USA, jaké útvary s jakými zbraněmi budou u nás mít konkrétní pobyt, je nutno rozhodnout v obou komorách Parlamentu podle čl. 43 odst. 3 písm. b).

Souhlas s „pobytem“ musí udělit obě komory, usnášejí se o něm většinou stanovenou v čl. 39 odst. 3 (nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů). Souhlasem se rozumí usnesení obou komor o tom, že předem souhlasí s „pobytem“ cizích ozbrojených sil. Souhlas komor musí obsahovat shodný projev vůle obou komor a je udělen v okamžiku, kdy přijala usnesení druhá z komor Parlamentu. Pokud je souhlas udělen, je vláda oprávněna provést opatření spojená s „pobytem“ ozbrojených sil. Souhlas Parlamentu vládu nezavazuje k tomu, aby „pobyt“ ozbrojených sil jiných států skutečně zajistila.

Ústava nestanoví, zda je nutno dát souhlas s pobytem cizích vojáků před tím, že je uzavřena a ratifikována smlouva o zřízení radarové stanice protiraketové obrany nebo zda postačí takový souhlas až poté. Ústavní formulace „*Parlament vyslovuje souhlas,*“ dokonce ani explicitně nestanoví, že souhlas Parlamentu musí být přijat dříve, než k pobytu ozbrojených sil dojde. Nicméně z kontextu celého ustanovení čl. 43³ je třeba vyvodit, že takovýto souhlas musí být **bezpodmínečně dán předem, jinak nemůže být pobyt uskutečněn**. To znamená, že v případě zřízení radarové stanice protiraketové obrany je třeba, aby se k pobytu cizích ozbrojených sil komory vyslovily dříve, než k pobytu dojde. Za pobyt se však nepovažuje (jak už bylo řečeno výše) působení jednotlivých vojáků apod.

Zbývá vyřešit poslední otázku. Pokud bude dohoda o zřízení radarové stanice obsahovat počet vojáků, účel jejich pobytu a délku pobytu, je podle Ústavy ještě nezbytné, aby komory vyslovily souhlas s jejich pobytem ve smyslu čl. 43 odst. 3 Ústavy? Odpověď zní

³ I když je rozhodnutí o pobytu vyhrazeno vládě, je nutno podle Ústavy tento pobyt oznámit Parlamentu předem, aby komory mohly vyslovit nesouhlas. Z toho je možno vyvodit, že pokud rozhoduje Parlament, pak tím spíše je nezbytné, aby rozhodl předem. Jinak by ústavní úprava neměla žádný smysl.

ano. Ke každému pobytu ozbrojených sil je třeba souhlasu, který je přijat ústavně předepsanou procedurou. Souhlas Parlamentu s mezinárodní smlouvou (dohodou o zřízení radarové stanice) nenahrazuje souhlas podle čl. 43 odst. 3, a to ani v případě, že by byla mezinárodní smlouva schválena v obou komorách dostatečnou většinou (tedy většinou, kterou předpokládá čl. 39 odst. 3 Ústavy).

5. Podmínky vlastního pobytu příslušníků ozbrojených sil

Podmínky vlastního pobytu příslušníků ozbrojených sil cizího státu nestanoví usnesení Parlamentu, ale většinou další mezinárodní smlouva a obecný vnitrostátní zákon. Takto se upravuje režim, za kterého příslušníci cizích ozbrojených sil na území ČR pobývají.

Příkladem tohoto postupu je SOFA a rovněž například Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o přechodném pobytu příslušníků ozbrojených sil České republiky a ozbrojených sil Spolkové republiky Německo na území druhého státu, vyhl. pod č. 93/2004 Sb.m.s. Jde opět o smlouvy podle čl. 49 Ústavy /tedy prezidentské smlouvy, které splňují čl. 49 písm. a), a písm. e)/, k jejichž ratifikaci musí vyslovit souhlas obě komory Parlamentu.

V případě radarové základny by mělo jít o tzv. doplňkovou smlouvu SOFA o pobytu amerických vojáků na českém území. Dohody o statusu ozbrojených sil obvykle stanoví kromě jiného pravidla týkající se jurisdikce v trestních věcech – tj. stanoví určitý okruh výjimek ze standardní teritoriální jurisdikce hostitelského státu ve prospěch vysílajícího státu, a to jak pro vojenský, tak cizí civilní personál. Viz přílohu k této práci.

Obecným předpisem je v České republice zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky.⁴

Z materiálů, které jsou k dispozici o dohodě o zřízení radarové stanice, není jasné, zda se tento zákon bude vztahovat i na pobyt příslušníků americké armády, či zda bude (hlavní nebo doplňkovou mezinárodní smlouvou) jeho použití vyloučeno. Sám zákon předpokládá, že jeho ustanovení platí, jen pokud příslušná mezinárodní smlouva nestanoví něco jiného (§ 3 zákona).

⁴ Zvláštním případem schvalování pobytu ozbrojených sil cizího státu byl zákon č. 482/2002 Sb., o posílení ochrany vzdušného prostoru České republiky v době konání summitu Organizace Severoatlantické smlouvy v Praze. Tento zákon zcela v rozporu s ustanovením čl. 43 Ústavy stanovil sám počet příslušníků ozbrojených sil USA a dobu, kdy smí na území ČR operovat, což má být správně podle čl. 43 odst. 3 písm. b) předmětem návrhu na vyslovení souhlasu s pobytom ozbrojených sil cizích států. Důvodem přijetí tohoto nestandardního zákona bylo, že nebyla pro tuto příležitost uzavřena žádná mezinárodní smlouva a „pobyt“ částí ozbrojených sil byl

6. Implementační smlouvy

Dále bude třeba uzavřít tzv. implementační smlouvy. Má jít o smlouvy technického charakteru, které nespádají pod čl. 49 Ústavy a sjednávají je buď vláda nebo rezorty (včetně jejich uzavření). Tyto smlouvy nevyžadují souhlas Parlamentu ani ratifikaci prezidentem republiky.

7. Pořadí jednotlivých úkonů

Pořadí jednotlivých právních úkonů vlády a Parlamentu vyplývá z přirozeně vzniklé dosavadní praxe. Nejdříve je obvykle uzavřena politická smlouva, poté stanoveny podmínky pobytu vojáků a režimu na základně a teprve poté se vyslovuje souhlas s přesným počtem vojáků nebo výzbroje (zjednodušeně řečeno). Pořadí těchto úkonů není nijak Ústavou předepsáno a může být (z ústavního hlediska) kdykoliv změněno.

Všechny popsané úkony musí být iniciovány vládou. Z toho vyplývá, že pořadí jednotlivých úkonů bude určovat vláda.

Podle současné situace (květen 2008) vláda pravděpodobně nejdříve předloží komorám Parlamentu k souhlasu Dohodu o zřízení radarové stanice protiraketové obrany včetně zásad statutu amerických sil a statutu našich občanů, kteří budou pracovat na stanici, pak bude schválena obdoba SOFS a teprve poté bude předložen komorám návrh na vyslovení souhlasu s pobytem specifikovaných částí a počtu vojáků ozbrojených sil USA.

Prameny:

Klíma, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. *Kysela, J.* Nad jedním z „bezpečnostních aspektů“ ústavního pořádku ČR: k výkladu a aplikaci čl. 43 Ústavy, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2003, č. 2. *Pavlíček, V. a kol.* Bezpečnost České republiky a potřeba ústavních změn. Praha: UK Právnická fakulta, 2004. *Kysela, J.* Dvoukomorové systémy. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Stenografický zápis k tisku PS č. 105. 4. volební období PS. Návrhy ústavního zákona o referendu o umístění prvků protiraketové obrany, tisky PS č. 42, 147, 5. vol. období PS; stanovisko vlády k tisku č. 42. *Z. Jičínský*, Ústavní stop raketové základně, *Právo* 5. 2. 2007, *V. Balaš*, Radar změnu Ústavy nevyžaduje, *Právo* 21. 2. 2007.

iniciován jednostranně Českou republikou. Aby byl zřejmý statut těchto jednotek, bylo třeba přijmout zákon, který by jej upravil. Vláda pak včlenila přímo do zákona specifikaci jednotek, aby ulehčila jeho přijetí.

Příloha č. 1 - Zákon USA o Národní raketové obraně z r. 1999

National Missile Defense Act of 1999

One Hundred Sixth Congress
of the
United States of America
AT THE FIRST SESSION

Begun and held at the City of Washington on Wednesday,
the sixth day of January, one thousand nine hundred and ninety-nine

An Act

To declare it to be the policy of the United States to deploy a national missile defense.

*Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America
in Congress assembled,*

SECTION 1. SHORT TITLE.

This Act may be cited as the 'National Missile Defense Act of 1999'.

SEC. 2. NATIONAL MISSILE DEFENSE POLICY.

It is the policy of the United States to deploy as soon as is technologically possible an effective National Missile Defense system capable of defending the territory of the United States against limited ballistic missile attack (whether accidental, unauthorized, or deliberate) with funding subject to the annual authorization of appropriations and the annual appropriation of funds for National Missile Defense.

SEC. 3. POLICY ON REDUCTION OF RUSSIAN NUCLEAR FORCES.

It is the policy of the United States to seek continued negotiated reductions in Russian nuclear forces.

Speaker of the House of Representatives.

Vice President of the United States and

President of the Senate.

Příloha č. 2 - Příklady jurisdikce států v trestních věcech příslušníků cizích ozbrojených sil

a) Dohoda o statutu ozbrojených sil USA na území Korejské republiky:

b) Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil:

Dohody o statusu ozbrojených sil obvykle stanoví pravidla týkající se jurisdikce v trestních věcech – tj. stanoví určitý okruh výjimek ze standardní teritoriální jurisdikce hostitelského státu ve prospěch vysílajícího státu, resp. ve prospěch sdílené jurisdikce obou států. Jako

příklad jsou uvedeny *Dohoda o statutu ozbrojených sil USA na území Korejské republiky*⁵ a *Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil*⁶.

a) Dohoda o statutu ozbrojených sil USA na území Korejské republiky:

Tato dohoda stanoví obecný závazek příslušníků ozbrojených sil USA, civilní složky a jejich rodinných příslušníků (dále jen „příslušníků ozbrojených sil USA“) dodržovat vnitrostátní zákony Korejské republiky a zdržet se jakýchkoli politických aktivit na jejím území (čl. VII). Dohoda rovněž stanoví princip sdílené jurisdikce v trestních věcech a stanoví několik výjimek, kde vojenské orgány USA nebo korejské orgány vykonávají výlučnou jurisdikci (čl. XXII):

Sdílená jurisdikce:

- Vojenské orgány USA mají právo vykonávat trestní a disciplinární jurisdikci na území Korejské republiky v souladu s vnitrostátním právem USA, a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- Orgány Korejské republiky mají právo vykonávat jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy spáchané na území Korejské republiky, které jsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky, a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA.

Výlučná jurisdikce:

- Vojenské orgány USA vykonávají výlučnou jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy, které nejsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky, ale které jsou trestné podle vnitrostátního práva USA (včetně trestných činů ohrožujících národní bezpečnost⁷), a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- Orgány Korejské republiky vykonávají výlučnou jurisdikci v trestních věcech, pokud jde o činy, které nejsou trestné podle vnitrostátního práva USA, ale které jsou trestné podle vnitrostátního práva Korejské republiky (včetně trestných činů ohrožujících národní bezpečnost), a to ve vztahu k příslušníkům ozbrojených sil USA,
- V žádném případě nesmí USA vykonávat jurisdikci v trestních věcech nad osobou, která je občanem Korejské republiky nebo která na území Korejské republiky má obvyklé místo svého bydliště, ledaže je taková osoba členem ozbrojených sil USA.

Sdílená jurisdikce – primární a sekundární jurisdikce:

V případech, kde platí pravidlo sdílené jurisdikce v trestních věcech, pak Dohoda stanoví, která ze dvou smluvních stran vykonává tzv. primární jurisdikci (které se může zříct ve prospěch druhého státu):

- USA: v případě trestného činu, kde USA a Korejská republika sdílí jurisdikci v trestních věcech, pak vojenské orgány USA vykonávají primární jurisdikci, pokud byl trestný čin spáchan příslušníkem ozbrojených sil USA a
 - pokud trestný čin směřoval pouze proti osobě nebo majetku osoby, která je rovněž příslušníkem ozbrojených sil USA,

⁵ Agreement under Article IV of the mutual defense treaty between the United States of America and the Republic of Korea, regarding facilities and areas and the status of United States Armed Forces in the Republic of Korea, 9.7. 1966 (Seoul). Web: <http://www.shaps.hawaii.edu/security/us/sofa1966_1991.html>.

⁶ Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil, publikovaná pod č. 1/2002 Sb. m.s.

⁷ Za trestný čin ohrožující národní bezpečnost se v souladu s čl. XXII písm c) považuje trestný čin vlastizrady, sabotáže, špionáže nebo vyzrazení utajované skutečnosti.

- pokud došlo ke spáchání trestného činu v rámci výkonu služby, ať už jednáním nebo opomenutím jednat,
- Korea: ve všech ostatních případech vykonávají primární jurisdikci v trestních věcech orgány Korejské republiky.

Spolupráce orgánů, sdílení informací, zásada ne bis in idem:

- *Zatčení podezřelého:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky spolupracují při snaze zatknout příslušníka ozbrojených sil USA na území Korejské republiky a předají zadrženou osobu příslušným orgánům, které vykonávají jurisdikci v dané trestní věci v souladu s Dohodou.
- *Informace o zatčení:* orgány Korejské republiky neprodleně informují vojenské orgány USA o zatčení příslušníka ozbrojených sil USA. Vojenské orgány USA neprodleně informují orgány Korejské republiky v případě zatčení příslušníka ozbrojených sil USA, pokud Dohoda stanoví primární jurisdikci Korejské republiky pro daný případ.
- *Vazba nebo dohled nad podezřelým před vynesením pravomocného rozsudku:* pokud Korejská republika vykonává jurisdikci v daném případě a obžalovaný je v rukou vojenských orgánů USA, zůstane obžalovaný v jejich rukou až do konečného vynesení pravomocného rozsudku příslušným korejským soudem, přičemž vojenské orgány umožní přístup korejských orgánů k obžalovanému ve vyšetřovací i soudní fázi trestního řízení. Pokud je obžalovaný v rukou orgánů Korejské republiky, může požádat o předání do rukou vojenských orgánů USA do vynesení pravomocného rozsudku korejským soudem. Vojenské orgány USA zohlední jakoukoli zvláštní žádost orgánů Korejské republiky o předání obžalovaného do jejich rukou ještě před vynesením pravomocného rozsudku. V případě podezření ze spáchání trestného činu proti národní bezpečnosti Korejské republiky bude obžalovaný vždy předán do rukou orgánů Korejské republiky.
- *Spolupráce při vyšetřování:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky spolupracují při vyšetřování trestné činnosti spáchané příslušníkem ozbrojených sil USA na území Korejské republiky.
- *Informace o vyneseném rozsudku:* vojenské orgány USA a orgány Korejské republiky sdílí informace o vynesených pravomocných rozsudcích v případech sdílené jurisdikce.
- *Zákaz trestu smrti na území Korejské republiky:* trest smrti nebude vykonán na území Korejské republiky pokud vnitrostátní právo Korejské republiky takovýto trest nepřipouští.
- *Předání odsouzeného za účelem výkonu trestu:* orgány Korejské republiky zohlední žádost vojenských orgánů USA o předání odsouzené osoby do rukou korejských orgánů za účelem výkonu trestu, pokud byla tato osoba odsouzena vojenským soudem USA za trestný čin spáchaný na území Korejské republiky. Orgány Korejské republiky rovněž zohlední žádost vojenských orgánů USA o převzetí odsouzené osoby za účelem výkonu trestu, pokud byl trest pravomocně uložen korejským soudem. Vyhoví-li takovéto žádosti, pak USA zajistí výkon celého trestu ve vhodném zařízení, ledaže orgány Korejské republiky schválí předčasné ukončení trestu.
- *Zásada ne bis in idem:* vynesení pravomocného rozsudku brání jakémukoli trestnímu stíhání za stejné jednání druhou smluvní stranou – a to i v případě osvobozujícího rozsudku, resp. následnému udělení milosti, kterým byl trest zkrácen. Tím není dotčeno právo vojenských orgánů USA disciplinárně potrestat člena ozbrojených sil za porušení disciplinárních pravidel i v případě, že tato osoba byla již za stejný čin souzena korejským soudem.

b) Dohoda mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich ozbrojených sil:

Obdobná ustanovení jako dohoda mezi USA a Korejskou republikou obsahuje i tato dohoda, která je závazná i pro Českou republiku v rámci NATO:

„Čl.VII**1. Na základě ustanovení tohoto článku**

a. vojenské orgány vysílajícího státu budou oprávněny vykonávat na území přijímajícího státu veškerou trestní a disciplinární jurisdikci, kterou jim přiznává právo vysílajícího státu, vůči všem osobám podléhajícím vojenským předpisům tohoto státu;

b. orgány přijímajícího státu budou oprávněny vykonávat jurisdikci nad příslušníky ozbrojených sil či civilní složky a nad závislými osobami, pokud jde o delikty spáchané na území přijímajícího státu, které jsou trestné podle práva tohoto státu.

2.

a. Vojenské orgány vysílajícího státu budou oprávněny vykonávat výlučnou jurisdikci nad osobami, které podléhají vojenským předpisům, pokud jde o delikty, včetně deliktů týkajících se bezpečnosti tohoto státu, trestných podle práva vysílajícího státu, nikoliv však podle práva přijímajícího státu.

b. Orgány přijímajícího státu budou oprávněny vykonávat výlučnou jurisdikci nad příslušníky ozbrojených sil nebo civilní složky a nad osobami na nich závislými ve vztahu k deliktům, včetně deliktů týkajících se bezpečnosti tohoto státu, které jsou trestné podle jeho práva, nikoliv však podle práva vysílajícího státu.

c. Pro účely tohoto odstavce a odstavce 3 tohoto článku delikt proti bezpečnosti státu zahrnuje:

(i) vlastizrady;

(ii) sabotáž, špionáž či porušení jakéhokoliv zákona týkajícího se ochrany utajovaných skutečností tohoto státu nebo utajovaných skutečností vztahujících se k národní obraně státu.

3. V případech kolize práva k výkonu jurisdikce platí následující pravidla:

a. Vojenské orgány vysílajícího státu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce nad příslušníkem ozbrojených sil či civilní složky, pokud jde o

(i) delikty výlučně proti majetku či bezpečnosti tohoto státu nebo delikty výlučně proti osobě či majetku jiného příslušníka ozbrojených sil nebo civilní složky tohoto státu nebo osobě závislé;

(ii) delikty plynoucí z jednání či opomenutí při výkonu služebních povinností.

b. V případě jakéhokoliv jiného deliktu mají přednostní právo k výkonu jurisdikce orgány přijímajícího státu.

c. Rozhodne-li se stát, který má přednostní právo, nevykonat jurisdikci, uvědomí o tom co nejdříve orgány druhého státu. Orgány státu, který má přednostní právo, zváží vstřícným způsobem žádost orgánů druhého státu o vzdání se tohoto práva v případech, kdy tento druhý stát přisuzuje takovému zřeknutí se práva zvláštní důležitost.

4. Z předchozích ustanovení tohoto článku nevyplývá pro vojenské orgány vysílajícího státu právo k výkonu jurisdikce nad osobami, které jsou státními příslušníky přijímajícího státu, nebo nad osobami s trvalým pobytem na jeho území, pokud nejsou příslušníky ozbrojených sil vysílajícího státu.

5.

a. Orgány přijímajícího a vysílajícího státu si budou navzájem pomáhat při zatýkání příslušníků ozbrojených sil či civilní složky nebo závislých osob na území přijímajícího státu a při jejich předávání orgánu, kterému přísluší výkon jurisdikce v souladu s výše uvedenými ustanoveními.

b. Orgány přijímajícího státu okamžitě uvědomí vojenské orgány vysílajícího státu o zatčení kteréhokoliv příslušníka ozbrojených sil či civilní složky nebo závislé osoby.

c. Je-li obviněný, který je příslušníkem ozbrojených sil nebo civilní složky, v ruce vysílajícího státu a výkon jurisdikce nad ním přísluší státu přijímajícímu, potvrzá vazba vysílajícího státu až do doby, než bude obžalován přijímajícím státem.

6.

a. Orgány přijímajícího a vysílajícího státu si budou navzájem pomáhat při provádění celého nezbytného vyšetřování deliktů a při shromažďování a předkládání důkazů, včetně jejich zajišťování, a v odůvodněných případech při předávání předmětů spojených s deliktem. Předání takových předmětů může být podmíněno jejich navrácením ve lhůtě stanovené orgánem, který je poskytl.

b. Orgány smluvních stran se navzájem uvědomí o způsobu vyřízení všech případů, u kterých dochází ke kolizi práva k výkonu jurisdikce.

7.

a. Trest smrti nesmí být orgány vysílajícího státu vykonán v přijímajícím státu, jestliže v podobných případech právní řád přijímajícího státu takový trest nestanoví.

b. Orgány přijímajícího státu vstřícným způsobem zváží žádost orgánů vysílajícího státu o pomoc při výkonu trestu odnětí svobody vyneseno orgány vysílajícího státu v souladu s ustanoveními tohoto článku na území přijímajícího státu.

8. Bylo-li proti obžalovanému orgány jedné smluvní strany vedeno trestní řízení v souladu s ustanoveními tohoto článku a byl-li obžalovaný zproštěn viny nebo byl-li odsouzen a odpykává si, či si již odpykal trest nebo byl-li mu trest prominut, nemůže být znovu souzen pro tentýž delikt na tomtéž území orgány jiné smluvní strany. Ovšem žádná ustanovení tohoto odstavce nebrání vojenským orgánům vysílajícího státu vést soudní řízení proti příslušníkovi jeho ozbrojených sil za jakékoliv porušení disciplinárních pravidel plynoucí z jednání či opomenutí, které zakládá skutkovou podstatu deliktu, za který byl souzen orgány jiné smluvní strany.

9. Kdykoliv je příslušník ozbrojených sil či civilní složky nebo závislá osoba soudně stíhán v rámci jurisdikce přijímajícího státu, má nárok:

a. na bezodkladné a rychlé soudní řízení;

- b. být před zahájením soudního řízení informován o konkrétním obvinění či obviněních vznesených proti němu;
- c. být konfrontován se svědky svědčícími proti němu;
- d. na povinné předvolání svědků v jeho prospěch, spadají-li tito do jurisdikce přijímajícího státu;
- e. mít na svou obhajobu právního zástupce dle vlastního výběru nebo bezplatného či přiděleného právního zástupce za podmínek platných v době pobytu na území přijímajícího státu;
- f. mít k službám kvalifikovaného tlumočnicka, považuje-li to za nutné; a
- g. být ve spojení se zástupcem vlády vysílajícího státu, a dovoluje-li to soudní řád, má nárok na přítomnost tohoto zástupce u soudního řízení.